

לקראת שבת

עיונים בפרשת השבוע

מדברי

הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א

שנה ב' / גליון מ"ו
ערש"ק פרשת במדבר
ה'תשס"ה

פתח דבר

לקראת שבת פרשת במדבר הבעל"ט, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדיה, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון מ"ו), והוא אוצר בלום מתוך רבבות עיני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש צוקללה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבד"כ לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנשמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה מפיו של משיח, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון 'אור החסידות'

מעמו וראו כי טוב

הננו לבשר לקהל הלומדים כי ניתן להרשם כמנויים על הקובץ ולקבלו מידי שבוע באמצעות הדואר

בסך 10 ש"ח בלבד לחודש
(דמי טיפול ומשלוח)

לפרטים נא לפנות לטלפון 03-9604832
(ניתן להשאיר הודעה)

יוצא לאור על ידי
'אור החסידות'

מכון תורני להפצת תורת החסידות

ת.ד. 2033 כפר-חב"ד, 72915
טלפון: 03.9604832 פקס: 03.9607370

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

הביאור בכך שבני אהרן נקראו "תולדות" ממש של משה, בהקדם ביאור כמה דיוקים בדברי רש"י על כך.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק כג עמ' 8 ואילך)

יינה של תורה

הביאור בדברי השל"ה שספירת בני"ה היתה בכדי שיהיו "דבר שבמנין" ש"אינו בטל", דלכאורה, לבני"ה ישנה חשיבות מצ"ע ומדוע צריכים מנין להודיע את חשיבותם.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ב עמ' 293 ואילך)

חידושי סוגיות

ביאור גדר מצות שמירת המקדש בהקדם כמה שיטות בדברי הרמב"ם בזה ובפתיחתא דמסכתות תמיד ומדות דכולם מתיישבים עפ"ז באופן נפלא.

(חידושים וביאורים בהל' בית הבחירה סי' יז)

הוספה - דרכי החסידות

פתגמים, סיפורים וביאורים בגודל ומעלת לימוד התורה, בקשר עם ימי ההכנה לזמן מתן תורתנו הבעל"ט.

(פתגמים מלוקטים מתורת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע מליובאוויטש)

מקרא אני דורש

"נעשו תולדות שלו, שלמדן מה שלמד מפי הגבורה"

הביאור בכך שבני אהרן נקראו "תולדות" ממש של משה,
בהקדם ביאור כמה דיוקים בדברי רש"י על כך

א. על הפסוק "ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר ה' את משה בהר סיני", מפרש רש"י "ואינו מזכיר אלא בני אהרן, ונקראו תולדות משה לפי שלמדן תורה, מלמד שכל המלמד את בן חברו תורה כאילו ילדו".

[וכפי שמסבירים המפרשים (גו"א, שפ"ח ומשכיל לדוד כאן) שהגם שמשה למד עם כל בני"י, מ"מ, מכיוון שלמד לפני כן עם בני אהרן לבדם למרות שלא היה מחויב בזה, קיבל ע"כ שכר מיוחד ד"כאילו ילדו"].

לאח"מ ממשיך רש"י בפירושו "ביום דבר ה' את משה, נעשו אלו התולדות שלו, שלמדן מה שלמד מפי הגבורה".

וכבר עמדו ע"כ המפרשים, שצריך להבין מה בא רש"י להוסיף בביאור זה ד"נעשו אלו התולדות שלו שלמדן מה שלמד מפי הגבורה", על מה שכתב לפני"ז - "שלמדן תורה . . מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו".

ב. והנה, המפרשים (רא"ם, ס' הזיכרון, גו"א ועוד) למדו בזה, דלרש"י היה קשה כיצד בא הכתוב ד"ביום דיבר ה' את משה" בתור המשך ל"ואלה תולדות אהרן ומשה"? ולכן מפרש רש"י, שענין זה, דבני אהרן נקראו תולדות משה, התחיל "ביום דבר ה' את משה".

ומה שאומר הפסוק **"ביום דבר ה' את משה"**, הגם שמשה למד עמם גם לאח"ז, מיישבים המפרשים בשני אופנים: (א) שכוונת הכתוב היא **"מיום דבר"**. (ב) שבדיוק זה באה התורה ללמדנו ש"אפילו לא למדו רק דבר אחד נעשו אליו תולדות".

אך (נוסף על הדוחק שבעצם תירוצים אלו) קשה לומר שזוהי כוונת רש"י. דהרי משה למד תורה עם בני"ג גם קודם מ"ת, וכפי שרש"י (בשלח טו, כה) מפרש ש"במרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם", ואף במצרים נצטוו בכ"כ דינים (כמסופר בפר' בא), [ומסתבר לומר, שגם קודם מ"ת היה סדר הלימוד בייחוד עם בני אהרן]. וא"כ, מדוע נקראו בני אהרן תולדות משה רק **"ביום דבר ה' את משה בהר סיני"** ולא קודם לכן?

ג. ויובן בהקדים כמה דיוקים בלשון רש"י:

(א) מלשון רש"י בדיבור הראשון **"מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו"** מובן, שאין זה שהם **נעשו** תולדותיו של משה, אלא זהו רק ענין של שכר - **"כאילו ילדו"**. משא"כ בדיבור השני אומר רש"י: **"נעשו** אלו התולדות שלר". (ובפרט, שבזה מוסיף רש"י על לשון הש"ס (סנהדרין יט, ב) **"לפיכך נקראו על שמו"**, דרש"י מדייק דלא רק **"נקראו"** אלא גם **"נעשו התולדות שלר"**).

(ב) מדוע מאריך רש"י בלשונו **"(שלמדן) מה שלמד מפי הגבורה"**, בעוד שהיה יכול לכתוב בקיצור **"שלמדן תורה"**?

ואפילו את"ל שזהו בהתאם ללשון הכתוב **"ביום דבר ה' את משה"**, דלכן מדגיש רש"י שמשה למד עמם מה שאמר לו הקב"ה, עדיין אין זה **"חלק"**, דמדוע רש"י משנה מלשון (ותוכן) הפסוק ואומר (א) **"מה שלמד"** (ולא **"מה ששמע"**), (ב) **"מפי הגבורה"** (ולא **"מפי ה'"** וכי"ב)?

ד. הביאור בזה:

רש"י לא יכל להסתפק בפירושו **"כל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו"**, מכיוון שבפסוק כתיב **"אלה תולדות אהרן ומשה"**:

אילו בפסוק היה כתוב רק **"תולדות משה"** היינו יכולים לומר שהפסוק משתמש בשם **"תולדות"** רק בשם המושאל, שע"ז ש"למדן תורה", **"מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו"**. אך מכיוון שהפסוק כאן מזכיר בחדא מחתא **"תולדות אהרן ומשה"**, משמע, שבני אהרן היו **"תולדות"** של משה, בדיוק כפי שהיו תולדות של אהרן, וזה תמוה - כיצד אפשר להשוות את מה שהם היו תולדות אהרן - מצד שמציאותם היא תולדה של אהרן - לכך שהם היו תולדות של משה משום שלמדו תורה עמו, שעם כגל העילוי שבזה, לא הי בזה, לכאורה, חידוש בעצם מציאותם?

לומד רש"י, שענין זה בא לבאר הפסוק במה שמוסיף **"ביום דבר ה' את משה"**, כדלקמן.

ה. בתור הקדמה למ"ת, אמר הקב"ה למשה למסור לבנ"י: "ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים . . ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (יתרו יט, ה-ו).

דהיינו: מתן תורה פעל שינוי עיקרי בעצם המציאות של בני, לפנ"ז הם היו כ"כל העמים", וע"י מ"ת נעשו "סגולה מכל העמים" - "ממלכת כהנים וגוי קדוש".

לכן מ"ת היה באופן שהקב"ה התראה ליהודים עם **גבורה** - "קולות . . לפידים . . קול השופר" שזה פעל שינוי בעצם המציאות של בני. ושמיעת הדברות היתה "מפי הגבורה".

ומכיון ש"והייתם לי סגולה" קשור עם מ"ת, מובן שכח זה - לפעול שינוי המציאות בבנ"י - ניתן

בתורה.

וזהו גם מה שמדייק רש"י - "שלמדן מה שלמד מפי הגבורה": דמכיוון שהתורה שלמדן היתה "מה שלמד מפי הגבורה" - מה שמשה בעצמו שמע ולמד מפי הקב"ה - היה בזה בגלוי כח ה"גבורה" דמ"ת (שבכוחו לשנות המציאות דבנ"י), ולכן "נעשו אלו התולדות שלו", מכיוון שלימודו פעל בהם שינוי ו"הולדה" רוחנית.

ולכן כתיב בזה "ביום דבר ה'" דווקא, דכשם שהולדה גשמית היא רק פעם אחת, ולאח"מ רק גודל מקטנות לגדלות, כך גם בהולדה רוחנית, דדוקא הלימוד הראשון שלמד משה עם בני אהרן "מה שלמד מפי הגבורה" (- "ביום דבר ה'") הוא היה ההולדה.

ו. אך עדיין אינו מובן, דהרי לכאורה נפעל ענין זה אצלם כבר בשעת מ"ת, בשעה ששמעו (יחד עם כל ישראל) את הדברות מהקב"ה.

ולכך מדייק רש"י בלשונו "שלמדן מה שלמד מפי הגבורה", דבכדי שתהיה הולדה רוחנית (ע"י התורה) אין די רק ב"שמיעת" הדברות מהקב"ה - אלא מוכרח שהשומע **ילמד ויקלוט** את הדברים. וזה נעשה ע"י שמשה **למד** עמם את הדברות.

והנה, אף שלמד משה עם כל בני, נקראו בני אהרן דווקא תולדותיו של משה. והטעם בזה, דמה שלמד משה עם כל בני היה מצד החיוב, וממילא, ה"הולדה" שנפעלה בהם, לא התייחסה אליו אלא לתורה, שבה יש כח ה"גבורה". ודווקא אצל בני אהרן, שהלימוד עמם ע"י משה לא היה מצד החיוב, אלא מצד עצמו ו"לפנים משורת הדין", התייחס הלימוד וה"הולדה" למשה עצמו.

יינה של תורה

מנין בנ"י – בכדי שיוכלו לפעול בעולם

הביאור בדברי השל"ה שספירת בנ"י היתה בכדי שיהיו "דבר שבמנין" ש"אינו בטל",
דלכאורה, לבנ"י ישנה חשיבות מצ"ע ומדוע צריכים מנין להודיע את חשיבותם

א. פרשת במדבר עוסקת בציווי הקב"ה למשה רבינו למנות כל יהודי "מבן עשרים שנה ומעלה".
השל"ה הקדוש מבאר את הצורך במנין זה בכך שעל-ידי מנייתם, נכנסו בני ישראל בגדר "דבר
שבמנין", ש"אינו בטל". עם ישראל נמצא בין אומות העולם כ"כבשה בין שבעים זאבים", ועלול
ח"ו להתבטל בפניהם. משום כך, ציוה הקב"ה למנות את בני ישראל ובכך לעשותם 'דבר שבמנין'
- שאינו בטל.

הסיבה לכך שדבר שבמנין אינו בטל היא, כי המנין מוכיח את חשיבותו של הדבר הנמנה, ובשל
חשיבותו אינו מתבטל. נמצא, שהמנין אינו מהווה סיבה הגורמת לחשיבות הדבר הנמנה, כי אם
סימן המורה על חשיבותו.

אם כן, שוב אינו מובן הצורך בפקידת בני ישראל. וכי עם ישראל זקוק למנין בכדי להורות על
חשיבותו?! לבני ישראל חשיבות עצמית, ואין כל צורך במנייתם בפועל שתוכיח את חשיבותם.

ב. מטרת עבודתם של בני ישראל בקיום התורה והמצוות היא לעדן ולזכך את העולם, ובכך
להביא לידי גילוי מוחשי במציאות הגשמית את ההארה האלוקית הטמונה בה. בקיום מצוות
בעולם הגשמי, הופך יהודי את מציאות העולם לכלי ראוי להשכנת האלקות.

מסיבה זו נדרש לספור את בני ישראל בפועל, ולא די בחשיבותם העצמית. אילו היתה חשיבותם

נשארת ברמה הרוחנית ולא מתבטאת גם בגשמיות, לא היה בכוחם של בני ישראל להשפיע ולפעול בעולם. חשיבותם הרוחנית מספיקה בכדי למנוע את התבטלותם בפני האומות, אך אין בכוחה לפעול במציאות העולם הגשמי. מנין עם ישראל בפועל, מבטא את חשיבותם בדבר הניכר בעולם הגשמי, ונותן בכוחם לגלות אלקות במציאות העולם.

ג. בכך יובן גם מדוע נמנו רק אלו שמגיל עשרים ומעלה. עד עשרים שנה על יהודי להתמסר בעיקר ללימוד תורה, כמפורט במשנה במסכת אבות (פרק ה משנה כב). העיון בדברי תורה דורש מהאדם התבודדות ופרישה מהגשמיות, ולא תיקון וזיכוך העולם. בלימוד תורה עובד האדם ומתקן את עצמו, אך אינו פועל להחדרת האלקות במציאות העולם. כיבוש העולם והפיכתו למציאות החדורה באור הקדושה, נעשים על ידי קיום מצוות במציאות הגשמית.

לכן לא היה צורך למנות את אלו שטרם הגיעו לגיל עשרים, משום שעבודתם העיקרית אינה פעולתם בעולם, אלא התקרבותם האישית לאלקות והתעלותם במדרגות רוחניות. לעבודה זו די בחשיבותם העצמית ואין צורך למנותם בפועל. לא כן אלו שמגיל עשרים ומעלה, שתפקידם 'לכבוש' את העולם ולהחדיר במציאות הגשמית את האור האלקי. בכדי לפעול זאת יש להביא לידי ביטוי גשמי ומוחשי בעולם את חשיבותם, כמבואר לעיל.

ד. כשם שמטרת העבודה בעולם היא להחדיר בגשמיות העולם את האלקות, כך בנפש האדם, נדרש מיהודי לחבר את כוחות נפשו הגלויים עם מהותו הפנימית - עצם הנשמה, עבודה המתבטאת אף היא במנין בני ישראל, כדלקמן.

מהותו של מנין הוא השוואה בין הפרטים הנמנים – יהודי האוחז בדרגה נעלית ביותר אינו יותר מאחד, ואף היהודי הפשוט ביותר אינו פחות מאחד. ספירת בני ישראל בשווה, ללא הבט על חילוקי הדרגות בין יהודי למשנהו, מבטאת ומגלה את עצם נשמתו של יהודי. בהבטה על כוחות הנפש הגלויים, יראו שינויים והבדלים בין יהודי למשנהו, אך בפנימיות ועצמיות נשמותיהם אין כל חילוק בין יהודי לרעהו.

ה. כאשר עבודתו של יהודי נובעת מהרגשתו והבנתו האישית, ומקורה בכוחות נפשו הגלויים, ישותו העצמית מהווה מציאות נפרדת כביכול מאלקות, משום שחסרה בו ההתבטלות לאלקות. גם האופן בו הוא מקיים את המצוות אינו בשלימות, כיוון שמקיימן כדבר הנוסף על מציאותו האישית – הוא מקיים תורה ומצוות מכורח התחייבות שכלית או רגשית.

אך כאשר מתעוררת ומתגלה עצם נשמתו של יהודי, חודר הביטול לאלקות את כל כוחות נשמתו, עד שכל עצמותו נעשית מאוחדת עם אלקות. לימוד התורה וקיום המצוות אינו נובע אצלו מהרגשת ישותו העצמית, כי אם מצד הביטול המוחלט לרצון ה'. אז גם קיום מצוות ה' ולימוד תורתו אינם כדבר נוסף על מציאות האדם, אלא מהווים ביטוי למהותו הפנימית הבטלה לאלקות. במצב זה, בו מאירה עצמיות הנשמה, נקלטת האלקות אף בכוחות הנפש הגלויים, הנמוכים יותר.

חידושי סוגיות

בגדר מצות שמירת המקדש

ביאור גדר מצות שמירת המקדש בהקדם כמה שיטות בדברי הרמב"ם בזה ובפתיחתא דמסכתות תמיד ומדות דכולם מתיישבים עפ"ז באופן נפלא

"והחונים קדמה... משה אהרן ובניו שומרי משמרת הקודש" (במדבר ג, לח)

לי והרי נאמר³ ושמרו את משמרת אהל מועד, ונאמר⁴ והחונים קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן ובניו שומרי משמרת הקודש".

ובסהמ"צ⁵ כ': "שצונו לשמור המקדש וללכת סביבו תמיד לכבדו ולרוממו ולגדלו והוא אמרו לאהרן ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות, ר"ל אתם תהיו לי לפני תמיד, וכבר נכפל זה הציווי בלשון אחר והוא אמרו ושמרו את משמרת אהל מועד וכו'".
וצריך להבין:

מביא כמה קושיות בדברי הרמב"ם

א. ברמב"ם רפ"ח מהל' בית הבחירה: "שמירת המקדש מ"ע, ואעפ"י שאין שם פחד מאויבים ולא מלסטים, שאין שמירתו אלא כבוד לו, אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין¹. וממשיך בה"ב "ושמירה זו מצותה כל הלילה, והשומרים הם הכהנים והלויים שנאמר² ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות כלומר אתם תהיו שומרים

(3) שם, ד.

(4) במדבר ג, לח.

(5) מ"ע כב. ועד"ז בחינוך מצוה שפח.

(1) מספרי זוטא - הובא בילקוט - (קרח שנשמנו לקמן)

כנסמן בכסף משנה.

(2) קרח יח, ב.

הלילה"¹¹, וביום אין מצות שמירה¹².

ג) בהכתובים הנ"ל שהביא הרמב"ם לא נזכר שמצותה בלילה דוקא, ומשמעותם בפשטות שהשמירה תהי' בכל זמן¹³ (וכמש"כ בסהמ"צ שם "אתם תהיו לי לפני תמיד").

ד) במש"כ בסהמ"צ "ללכת סביבו תמיד"¹⁴ - מהו ענינה של הליכה זו, ומהי שייכותה למצות שמירת המקדש.

מקדים ביאור בגדר מצות שמירת המקדש

ג. ויובן בהקדים ביאור ההתחלה השווה בהמסכתות תמיד ומדות, "בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש", שלכאורה באחת מהן מיותרת היא (ובפרט שמס' מדות באה תיכף לאחרי מס' תמיד).

11) וכ"כ בסהמ"צ מל"ת ס"ז. וע"פ תרגום העליר וקאפאח כן הוא גם בסהמ"צ מ"ע כב שם "ללכת סביבו תמיד) בכל לילה כל הלילה", וכ"כ בסמ"ג עשין קסה. חינוך שם. וכן דעת הרמב"ן (במדבר א, ג). ר"ש רע"ב ותירו"ט ריש מדות. תוס' עירובין כג, א ד"ה שהוא ע' אמה. תוס' יומא י, ב ד"ה רבנן. באר שבע ריש תמיד. מל"מ הל' בית הבחירה רפ"ח.

12) וכמו שהקשה במנ"ח שם (ומסיים "ואפשר שמצאו באיזו ברייתא וצ"ע), ובליקוטים שבמשניות לריש מדות בשם "ב"ד", ומסיים ש"הרמב"ם נמי בחיבורו לא כתב אלא דשמירה זו מצותה כל הלילה ולא מיעט היום מן השמירה אלא שאינה מצוה ביום כמו בלילה".

וראה לשונו בסהמ"צ הובא בהערה 11.

13) ראה עד"ז תפא"י ריש תמיד דבקרא לא נזכר לילה. תורת לוי"צ בביאור מס' מדות (ע' רפא). ושם: חילוק בין שמירת כהנים ולויים. ובעזרת כהנים למס' מדות מ"א ד"ה "המפרש ז"ל בתמיד".

14) וכ"ה בהוצאת העליר (כנ"ל הערה 11). אבל

א) טעם השינוי בספר ההלכות⁶ מבסהמ"צ - שבספר היד הוא מביא את הכתובים לבסוף⁷ (בה"ב) ולראי' ש"השומרים הם הכהנים והלויים שנאמר כו" דבפשטות כוונתו לומר שמכתובים אלה אנו למדים הפרט שחיוב שמירה זו מוטל על הכהנים והלויים - משא"כ בסהמ"צ - שהם מקור ולימוד על עצם חובת השמירה⁸.

ב) אם מצות השמירה אינה מפני פחד מאויבים ולסטים אלא ל"כבוד", של המקדש⁹ הרי היתה צריכה להיות שמירתו כל היום וכל הלילה¹⁰, והרמב"ם כתב "ושמירה זו מצותה כל

6) שבתראי הוא וכתבו בלה"ק (משא"כ ספהמ"צ שכ' בערבית).

7) וראה שם ריש פרק שלפניו: מ"ע לירא מן המקדש שנאמר כו'.

8) ואין לומר שהראי' מהכתובים קאי על כל מה שכתב לפני"ז גם על עצם שמירת המקדש שבה"א, ולא כתבו בתחלתה בה"א, בכדי שיכלול גם הפרט שהשומרים הם הכהנים והלויים, כי: א) לא משמע כן בפשטות לשונו "השומרים הם הכהנים והלויים שנא' כו", ב) הדין שבאמצע (ש"מצותה כל הלילה") לא נלמד מכתובים אלה, ג) לפי"ז ה"ל לכלול גם מש"כ אח"כ בה"ד "הכהנים שומרים מבפנים והלויים מבחוץ" שגם זה למדין בספרי (ע"פ, ועד"ז בספרי זוטא) מפסוק זה עצמו "אתה ובניך אתך גו", וכמו שהביא בסהמ"צ שם.

9) כ"כ בסהמ"צ שם. פיהמ"ש ריש תמיד. ועד"ז הוא בפ' הראב"ד ריש מס' תמיד ושומרים את המקדש בשביל כבודו. רא"ש שם. מאירי שם. רע"ב ריש תמיד ומדות.

10) כדעת המפרש. פי' הראב"ד. וכ"ה דעת הרא"ש שם, לפי דעת האחרונים. אבל ראה לקמן הערה 49. וראה מנין המצוות להרמב"ם שבריש ספר היד שאף שנכתב בקיצור הכי נמרץ בכל זה דייק וכתב - במ"ע כב "לשמור בית זה תמיד". ובראב"ד שם (כט, א) הביא חילוקים ברוחות.

צ"ל נשמר (אלא שחיוב שמירה זו הוטל על הכהנים והלויים), או שמלכתחילה היא חובת "גברא", ממצוות (ועבודות) הכהנים והלויים, (אלא שהחיוב הוא לשמור את המקדש)¹⁹.

והנה לכאורה י"ל שתלוי בטעמי מצות השמירה, אם מצות שמירת המקדש הוא מטעם "כבוד", וכל הרמב"ם "אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין", הרי זהו פרט בפלטרין, במקדש גופא; אבל אם שמירת המקדש הוא מטעם שלא יכנס זר וטמא וכיו"ב²¹, או בכדי לשמור הכלים וכו'²², הרי זה פרט בחיובי הכהנים והלויים כו"²³.

ולפי"ז ה"א אפשר לבאר זה שנשנית המשנה בג' מקומות הכהנים שומרים הן בראש מס' תמיד והן בראש מס' מדות:

(19) אבל אין מוכרח שיהי' תלוי אם שמירתה עבודה או לאו. וראה בשהמ"צ ממצוה כב ואילך, שבל"מ מתחיל "שצוה הכהנים". ובכמה "שצונו" (וכ"ה במ"ע לט ואילך). אף שרובם ככולם עבודות הן (וראה חמד"י במ"ע כט). וראה ספר חידושים וביאורים בהל' ביהב"ח סימן א ובהערות 55-56.

(20) ראה פרש"י במדבר ג, ו. קרח שם, א. ביאורי הגר"א ריש תמיד.

(21) ראה מו"נ ח"ג פמ"ה. אך שם צירף ב' הטעמים יחד: "ומכלל הדברים המביאים להגדיל המקדש כו' עד שיגיע לנו יראה שלא יבוא אליו לא שכור ולא טמא כו", ועד"ז הוא באבנ"ז שם אות ה. אבל שם שלא לטמא את המקדש.

(22) ראה אבנ"ז שם אות ד. אך גם שם צירפו לכבוד המקדש. עזרת כהנים שם ד"ה בלשכת הפרוכת (הב'). וראה בהמפרש שם "דאי לא נפקא לן מקרא ה"א דלא צריכי שומרים. דאין עניות במקום עשירות ואי גנבי כלי המקדש יקנו אחרים".

(23) ראה פרש"י נסמן בהערה 20. ובקרח פסוק ד.

וב"המפרש" למס' תמיד מבאר "משום דבעי לאורי במעשה דתמיד עבודת הכהנים נקט תחלה שמירתן ומקום שכיבתן עד שהוא מסדר כל הסדר כו"¹⁵.

אבל כיון דסו"ס באה כבר משנה זו קשה למה הוצרך לשנותה עוה"פ בריש מס' מדות¹⁶ (שבאה בהמשך (למש"נ ב) מס' תמיד 'בג' מקומות כו"), והו"ל להתחיל "בכ"א מקומות הלויים שומרים בביה"מקד", אף ד"ל דכיון דצריך לאשמעינן שמירת לויים מביא דין שמירה בשלימותו.

ג. והביאור בזה י"ל:

מצות שמירת המקדש יש לבארה בב' (אופנים: א) שהיא פרט בעניני בית המקדש, (ב) שהיא פרט בעבודת¹⁸ הכהנים והלויים, שעליהם לשמור את המקדש.

בסגנון אחר: מצות שמירת המקדש הוי דבר הנוגע להמקדש עצמו, חובת "חפצא", המקדש

הבוצאת קאפאח ולבקרן תמיד בתדירות".

(15) ראה גם פי' הראב"ד שם כו, סע"ב.

(16) ראה תפא"י שם.

(17) וכן הקשה בתורת לו"צ (ע' ער). ובב"ש שם על הגמרא "מיהו מתניתין" (הובא בהגהות מהר"ב רנשבוגר) כתב דגם במשנה דמס' תמיד צ"ל "והלויים בכ"א מקומות" (ועפ"ז תוגדל הקושיא דכבר נשנית בתמיד - כיון דגם שמירת לויים נשנית שם). אבל ראה שטמ"ק שם. בהגהות חק נתן שם.

(18) ראה שק"ט אם מצות שמירה חשוב עבודה או לא באבני נזר יו"ד סתמ"ט. בארוכה בס' משכנות לאביר יעקב (להרהמ"מ גלבשטיין) ח"א. ובצפ"נ (להרגצובי) בכ"מ - ראה צפ"נ עה"ת ר"פ נשא (ד, לו. מה) ובהמובא בהערות שם. אמבואה דספרי לספרי זוטא ריש קרח סק"י.

(את הבית)²⁸. (ב) ועיקר: הכתובים דפ' קרח באים בהמשך לטענת בני"י "כל הקרב קרב אל משכן ה' ימות גו"²⁹ אשר לכן ציוה הקב"ה "אתה ובניך ובית אביך תשאו את עון המקדש. . ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות" שהכהנים והלויים יהיו שומרים שלא יכנסו בני"י להמשכן³⁰.

ואין מזה הוכחה גמורה על עיקר הענין שבשמירת המקדש³¹, שלדעת הרמב"ם הוא (רק) בשביל כבוד המקדש כנ"ל, חלק ופרט בביהמ"ק עצמו.

(28) ולפ"ז י"ל דצורך הג' כתובים הוא*: מפסוק "אתה ובניך אתך גו" למדין שהכהנים היו צריכים לשמור, ומהכ' "ושמרו את משמרת אהל מועד" - שמירת הלויים. ומהכ' "והחוננים גו" למדים שהכהנים והלויים הם לא ביחד, ורמז לשמירת כהנים בג' מקומות כדאי' בגמרא (כו א), שומרים משמרת למשמרת או בתחלת הסוגי' שם "אהרן ובני גו", ועיין ברע"ב ריש מס' תמיד ומדות שלא הביא כתובים על עצם דין שמירת המקדש כ"א רמז לג' מקומות מכתוב הנ"ל.

וראה פי' הראב"ד ורבינו גרשום שם, דקושיית הגמרא מנה"מ (שע"ז הביא הגמרא הכ' "והחוננים") הוא "שהכהנים היו שומרים".
(29) יז, כח. פרש"י שם.

(30) והטעם דלא ס"ל שזהו טעם שמירתו "שלא יכנסו כו", י"ל לפי שבביהמ"ק השערים סגורים, ראה בביאורי הגר"א. וראה עוד טעמים - עזרת כהנים שם ד"ה "ובדברי רש"י ז"ל כו", עולת תמיד ד"ה "והנה מקרא" (וראה מנחת תמיד שם סק"). ושם מתרצים גם קושיא הב' והג' שבס"א. וראה בפני' המשמות להרמב"ם תמיד שם, שמשמע שגם במשכן הי' שומרים מטעם כבוד.

(31) ומה שבסהמ"צ שם הביא פסוקים אלו על עצם מצות שמירת המקדש, כי בסהמ"צ (וכן במנין המצות שבראש ספר היד) דרכו להביא המקור והראי' מהכתוב

מס' מדות ענינה הוא כשמה, מדובר בה "במדות המקדש וצורתו ובנינו וכל עניניו"²⁴, והיינו שאין ענינה לבאר העבודות והמצות שמקומם בביהמ"ק, כ"א (המדות של) ביהמ"ק עצמו²⁵.

אמנם במס' תמיד המדובר בהעבודות הנעשות בביהמ"ק, ובל' הרמב"ם²⁶ היאך היו מקריבים התמיד.

ובב' המס' קאמר "בג' מקומות הכהנים שומרים כו" כי במצות שמירת המקדש ישנם שני הענינים: ענין בעבודות הכהנים, ענין בהמקדש עצמו.

ד. ועפ"ז מובן מה שהרמב"ם לא הביא בהל' ביהב"ח הפסוקים הנ"ל לראי' על עצם דין שמירת המקדש: לדעת הרמב"ם (בידו) מצות שמירת המקדש היא פרט וענין בהמקדש עצמו. וכלשונו "אין שמירתו אלא כבוד לו אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין", וכדמוכח גם מזה שהביא כל דיני שמירת המקדש בהל' ביהב"ח שבהן מדובר ע"ד קדושת ומצות בית הבחירה עצמו, ולא ע"ד העבודות הנעשות בו²⁷ -

ולכן לא הביא כתובים אלו לראי' על עצם דין שמירה, כי בכתובים אלו מבואר רק (א) החיוב "גברא", של הכהנים והלויים, לשמור

(24) הקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות, והובא בתיר"ט בפתחה למס' מדות.

(25) ראה תורת לוי יצחק שם ס"ע ערב.

(26) בהקדמתו לפיה"מ.

(27) שהוא בהל' "כלי המקדש והעובדים בו" (ראה שם פ"ג ופ"ד), ובהל' תמידין ומוספין וכו'.

(* וראה עולת תמיד (לבעל "ערוגת הבשם) בפני' הגמרא שומרים משמרת למשמרת.

מקשה על הביאור הנ"ל

ה. אמנם (נוסף ע"ז שעדיין לא תורצו הקושיות האחרות שברמב"ם הנזכרות בס"א, הנה גם ביאור זה עצמו) צלה"ב:

(א) אם שמירת המקדש היא מטעם "כבוד", ש"אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין כו", הרי גם כשישנם רק שומרים אחדים (או אפילו רק אחד) הוי פלטרין שיש עליו שומרין, שבזה הוא "כבוד המקדש"³² (ומה שבג' מקומות הכהנים שומרים ובכ"א מקומות הלויים, הוא חובת גברא, שהוטל על הכהנים והלויים³³ לשמור בכ"ד מקומות)³⁴, וא"כ מה

על כלל המצוה, וע"ז שפיר יש ראי' כי הרי ס"ס בפסוקים אלו כתוב החיוב לשמור את המקדש (אף שבכתובים לא משמע שזהו מצד כבוד כבפנים). וע"ד מה שתי' בהגהות חק נתן למס' תמיד בתחלתו, ד"ה "המפרש", על סתירת דברי המפרש ממש"כ על המשנה למש"כ בגמרא (משא"כ בספר היד מביא הראיות מהכ' בעיקר בכדי לבאר תוכן המצוה).

(32) וכדמוכח מזה שלא הביא הא דשומרים בכ"ד מקומות בסהמ"צ שם, כ"א "שצונו לשמור המקדש". וראה בהנסמן בהערה 28 בביאור קושית הגמ' תמיד "מנה"מ". ולהעיר גם מהמפרש ריש תמיד "דאי לא נפקא לן מקרא . . ה"א בחד שומר סגי". וראה בהערה הבאה ובהערה 34.

(33) ראה ביאורי הגר"א שם.

(34) ובכלל צ"ע לדעת הרמב"ם אם כל הכ"ד שומרים הם מה"ת, ראה בהערה 32. ולהעיר מלשונו בהל' ביהב"ח שם ה"ד שכ' "מצות שמירתו שיהיו הכהנים כו' וכ"ד עדה שומרין אותו בכל לילה תמיד בכ"ד מקום. הכהנים בג' מקומות כו" שלא משמע שכולם בכלל מצות השמירה מה"ת (אף שבספרי זוטא קרח שם (פסוק ג) איתא "ושמרו משמרתך מלמד שהכהנים והלויים שומרים בכ"ד מקומות"). וראה מל"מ שם "מן הכתוב נראה דבחד לוי שומר סגי אלא אפשר דדוד תיקן

טעם נאמרה המשנה בכ"א מקומות הלויים שומרים במס' מדות (המקדש)³⁵ - מאחר שמצד המקדש די' השמירה של שומרים אחדים שיהי' נקרא "פלטרין שיש עליו שומרין"?

(ב) לאידך צריך להבין השייכות של כל ענין השמירה למס' תמיד: ענינה בעיקר הוא לבאר עבודות התמיד וכשם המס' "תמיד", וכמש"כ הרמב"ם³⁶ ש"מס' התמיד . . אין בה דיבור לא ע"ד חכמה ולא ע"ד איסור והיתר אלא סיפור שהוא אומר היאך היו מקריבין התמיד כדי לעשות כן תמיד". ומדוע הובאו בה סדרי השמירה של הכהנים. ועבודת הכהנים וכו' הרי זה שייך למסכתות הדנות בעבודות כהנים וכו' כגון יומא, זבחים, מנחות כו' ולאו למס' תמיד הדנה בעיקר בסדר "עבודות התמיד"³⁷.

(ג) גם צריך עוד ביאור בעצם הפירוש ששמירת המקדש היא פרט במצות ביהמ"ק עצמו (אשר משו"ז נשנית היא בריש מס' מדות) - הרי גם לפי הביאור שהוא משום כבוד המקדש, הרי"ז רק שהשמירה היא **בשביל** כבוד המקדש כו' ולמה נשנית במס' מדות שענינה מדות ובנין ביהמ"ק

כו". וראה פיהמ"ש להרמב"ם תמיד שם "רמז לכהנים שיהיו שומרים בג' מקומות כו" ועד"ז הוא ברע"ב ריש תמיד ומדות. אבל ראה מל"מ ה"ה שם "דהא מקרא ילפינן דכהנים שמרו בג' כו".

אבל ראה מנ"ח שם דכ' דכל הכ"ד מקומות הוי מדאורייתא. וכ' "וכן נראה מהר"ם ומהרמ"ח". וכ"מ ברמב"ם ממש"כ בתחלת הל' ביהב"ח: יש בכללן שש **מצוות** . . לשמור **סביב**. ולשונונת הנ"ל - י"ל.

(35) אבל ראה בהערה 17. וראה בראב"ד שבהערה 15 (36) בהקדמתו לפי' המשניות. אבל ראה מאירי בהקדמתו למס' תמיד.

(37) וכמו שמסים בפ"ז סוף מ"ג "זהו סדר התמיד לעבודת בית אלקינן כו". אף שמבואר בה גם שאר

שלילת היסח הדעת זה - מורה על רוממות וגדלות הבית, תמיד ישנם אנשים סביבה אינם מסיחים דעתם ממנו לעולם.

[וע"ד הענין בתפילין וציץ ש"ל כל זמן שהן עליו לא יסיח דעתו מהם אפי' רגע אחד]⁴¹ מצד קדושתן]⁴².

והנה ענין שמירה זה שלא יסיחו דעתם ממנו הוא ענין בהבית עצמו, ולכן נשנית השמירה במס' מדות. והיינו שאי"ז עבודה שמקומה בביהמ"ק, אלא חשיבות בהמקדש עצמו, וכדיוק ל' הרמב"ם "אינו דומה **פלטרין** שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין", אין זה דבר בפ"ע שמקום עשייתו - בג' מקומות כו' בבית המקדש, כ"א זוהי עשי' (בחשיבות) **בית המקדש** - בשמירה על הפלטרין משנין הפלטרין ואינו דומה ל"פלטרין שאין עליו שומרין".

[ועד"ז - ע"פ מרז"ל דכל מי שלא נבנה

עצמו (ולא עבודות הנעשות בו), מאחר שסו"ס זהו חיוב ומצות הכהנים והלוויים.

סיבת השמירה - מוניעת היסח הדעת

1. ויובן בהקדים מה שיש מתרצים³⁸ הקושיא הנ"ל (בס"א), אם השמירה היא מטעם "כבוד" למה לא היו שומרים המקדש גם ביום - כי ביום אי"צ שמירה מחמת כבוד, כי ע"י הליכת הכהנים אנה ואנה כולו אומר כבוד, אבל בלילה שאין בו עבודה, צריך להראות כבוד וגדולה לבית המקדש ע"י השמירה וכו'.

וצריך ביאור:

מהו ענינו של כבוד זה שע"י הליכת הכהנים בעבודתם, ומהו הצד השובה שבין הכבוד בשמירת המקדש והנעשה ע"י הליכת הכהנים וכו'?

ולכן נ"ל דשמירה זו מפני הכבוד ענינה שלא יסיחו דעתם מהמקדש, וכמ"ש הרא"ש³⁹ "כבוד המקדש שלא יסיחו דעתם ממנו לא ביום ולא בלילה".

ואין פ"י היסח הדעת זה כהיסח הדעת דקדשים מחמת חשש טומאה⁴⁰ וכיו"ב, כ"א

עבודת היום החל מתרומת הדשן וסדור המערכות שקודם התמיד (ספ"א ופ"ב), ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה וכו' (בפ"ג ואילך). ואולי י"ל (בדוחק) ד"סדר התמיד" הוא לשון נופל על ל', וכוונתו - סדר התמיד (ונעשה) בכל יום.

(38) תפא"י ריש תמיד. ועד"ז כ' באורות המצוות מצוה שפח (הובא במשכנות לאביר יעקב שם סי' י"ד (ה, סע"א ואילך)). ועוד.

(39) ריש מס' תמיד.

(40) כמו שפ"י בעזרת כהנים פ"א מ"א ד"ה "שומרים

⁴¹ ז"ל המפרש" וד"ה "בעשרים וא' מקום (הא)". וראה אב"ז שבהערה 21.

ולהעיר מהמ"ד (פסחים לד, א. פרש"י שם ד"ה פסול הגוף) דהיסח הדעת בקדשים הוא פסול הגוף (פסול לעצמו ולא פסול מצד חשש טומאה). ולהעיר שגם היסח הדעת בתרומה וקדשים הוא מצד הכ' "משמרת - עביד להו שימור" (פרש"י שם ד"ה בהיסח הדעת. רמב"ן וריטב"א חולין ב, ב ד"ה ואם שחט. וראה אנציקלופדי תלמודית בערך).

(41) רמב"ם הל' תפילין פ"ד ה"ד. וראה טוש"ע (ואדה"ז) א"ח ר"ס כח, והוא ממנחות לו, ב. וש"נ.

(42) ראה רמב"ם שם. ולא מטעם שמא יפח כו' - וכת"י השני בתו"י יומא ה, א ד"ה תפילין. ובתוס' שבת מט, א ד"ה שלא יישן. וראה שו"ע אדה"ז שם, וש"אג"א סל"ט מ' פ' היסח הדעת. ובאנציקלופדי תלמודית ערך הנחת תפילין.

אבל בלילה שאין עבודה בבית המוקד⁴⁸, נצטוו בשמירת המקדש "שלא יסוחו דעתם ממנו"⁴⁹.

וזוהי השייכות דמצות שמירת המקדש למס' תמיד, שמהאי טעמא נשנית בתחלתה, כי תוכן שמירה זו נעשה על ידי עבודת התמיד⁵⁰

- היא מחשבה בפועל, ע"פ יש ללמוד מזה שבהקרה בסתם נכלל אשר הוא מקריב קדשים על המזבח בעזרה. (ב) מהששה דברים דצריך שתהא מחשבתו, הוא שהזבח הוא להשם ברוך הוא, ולשם נח"ר להקב"ה שאמר ונעשה רצונו כו', הרי ע"ז גם השמירה לכבוד המקדש שאין מסיחין דעתן ממנו, א"ז מ"פלטרין" סתם, ל"א פלטרין של ממה"מ הקב"ה השוכן בו כו'. וע"ד מצות מורא מקדש ש"לא מן המקדש אתה ירא אלא ממי ששם שכינתו במקום הזה" (ספהמ"צ מ"ע כא. וראה רפ"ז מהל' ביהב"ח) - ראה ביאור הר"פ פערלא (לסהמ"צ להרס"ג) עשה יג, דשמירת המקדש משום כבודו כו' הוא אותו הענין דמורא מקדש (ולדעת הרס"ג נכלל במצות מורא מקדש).

נוסף לכ"ז הרי תכלית מצות בניין ביהמ"ק הוא "לעבודה בו יהי' ההקרה והבערת האש תמיד כו' ההליכה לרגל כו'" (ספהמ"צ מ"ע כ. ריש הל' ביהב"ח) וא"כ לדעת הרמב"ם כאשר מקריבים קרבנות לשמה, הרי מחשבתו היא בהתכלית ובענין שהוא חלק מביהמ"ק עצמו (וראה לעל ספר חידושים וביאורים בהל' ביהב"ח סימן א).

48) אף שהקטר חלבים ואיברים כשרים כל הלילה (משנה מגילה כ, ב. רמב"ם הל' מעה"ק פ"ד ה"ב) - הרי ענינו שמעלה אותם על המזבח ותו נקטרים מאליהם כל הלילה: הרי זה רק כשלא הספיקו להקטיר ביום (פסחים נט, ב ורש"י ד"ה כשנתותרו). וברמב"ם שם ה"ג "אעפ"י שמותר... אין מאחרין אותן לדעת אלא משתדלין להקטיר הכל ביום", וראה אב"ז או"ח סי' כג. לקו"ש ח"ג פ' צו.

49) ועפ"ז י"ל (בדוחק) שגם הרא"ש ס"ל - דשמירתו ה' רק בלילה ומש"כ "שלא יסוחו דעתם ממנו לא ביום ולא בלילה" כוונתו לומר טעם חיוב השמירה בכלל, וביום א"צ שמירה שלא להסיח דעת - כיון שישנה עבודת היום כו' כבפנים.

50) להעיר מפ"י הראב"ד (נסמן בהערה 15) דהכא

ביהמ"ק בימיו הרי זה כאילו נחרב בימיו⁴³, לפי השיטה דחורבן בית המקדש הוא ענין נמשך⁴⁴ - י"ל בה"תועלת" דמס' מדות "שהוא זוכר מדת המקדש... כי כשיבנה ב"ב יש לשמור ולעשות התבנית ההוא והתבנית והצורות והערך מפני שהוא ברוח הקודש כמו שאמר הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל"²⁴, הנה ע"י ידיעה זו דשמירת המקדש ודמותיו ואין מסיחין דעתן ממנו - ה"ז גם עתה חורבן ביהמ"ק בדרגתו דפלטרין שיש עליו שומרין כו'].

ז. עפ"ז יובן זה שכתב הרמב"ם "ושמירה זו מצותה כל הלילה", וזה שנשנית במס' תמיד:

ביום היו הכהנים עובדים בעבודתם בביהמ"ק שהתחלתה היא עבודת התמיד בבקר משעה שהאיר פני המזרח⁴⁵, ובהקרבת הקרבנות ה' צ"ל כוונה, "ולשם ששה דברים הזבח נזבח כו"⁴⁶, ופשיטא שכשהכהנים בעבודתם ה"ז היפך היסח הדעת מהמקדש⁴⁷.

43) בירוש' יומא פ"א ה"א: כל דור שאינו נבנה בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו.

44) צפע"נ מילואים טו, א. הובא במפענח צפונות ספ"ה.

45) תמיד פ"ג מ"ב. רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"א ה"ב, וראה פ"ד להצ"צ חי' על הרמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ה (שמא) ג, ג.

46) זבחים מו, ב. רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"ד ה"י ואילך.

47) ואף שבה"ששה דברים" לא מצינו שיהא צריך מחשבה וכוונה שהוא מקריב במקדש כו' הרי:

(א) מזה שכשחשב באחת מד' עבודות (שחיטה, קבלה, הולכה וזריקה) מחשבת חוץ למקומו (לזרוק דמו או להקטירו כו' חוץ לעזרה) הזבח פסול (זבחים כז, ב. כט, ב. רמב"ם פ"ג מהל' פסוה"מ) הנה אף שמחשבה הפוסלת

(והקרבת כלל).

בהמשך) לשמירת ביהמ"ק - שלילת היסח הדעת מהמקדש (ובהיסח הדעת הרי ישנם כמה שיעורין ומדרי⁵⁴), הנה בזה נוגע בעיקר ענין שמירת הכהנים ש"מצות שמירתו שיהיו הכהנים שומרים מבפנים⁵⁵, וכשהתחילה עבודת התמיד בביהמ"ק נשלל היסח הדעת זה ובמילא א"צ בשמירת הכהנים מבפנים⁵⁶ וע"כ אין מקום להביא גם הכ"א מקומות שהלויים היו שומרים, שהם היו שומרים מבחוץ⁵⁵, וא"ז דומה כלל⁵⁷ להיסח הדעת הנשלל ע"י עבודת התמיד⁵⁸ (אלא שבכלל מאתים מנה, שעבודת התמיד פטרה לא רק שמירת הכהנים, אלא גם שמירת הלויים).

אמנם במס' מדות שמבאר בה שמירת המקדש בענינה דחשיבות בית המקדש עצמו, שעי"ז נעשה "פלטרין שיש עליו שומרין", מבאר הן הג' מקומות שהכהנים שומרים והן שמירת

[ולכאורה עפ"ז נפק"מ להלכה, שזה שהיו שומרין את המקדש בלילה, אין פי' כל הלילה כולה, אלא - עד התחלת עבודת התמיד⁵¹, עכ"פ הזמן שלעולם אין מאחרין יותר⁵², שאז ע"י עבודת הכהנים⁵³ מתקיים תוכן הענין דשמירת המקדש ואין צורך בשמירה].

ח. עפ"ז יש לבאר מה שמבס' תמיד הובאו רק הג' מקומות שהכהנים שומרים, ואילו במס' מדות הובא גם שהלויים היו שומרים בכ"א מקומות.

במס' תמיד לא בא לבאר מצות שמירת המקדש מצד ענינו הוא, כ"א להדגיש אחת מפעולות עבודת התמיד השווה (ובאה

במתני' אצטרך לאשמעינן אלא . . . האיך נהגו בו בילה לעשות עד זמן הקרבן התמיד. וראה הערה הבאה.

51) ויל"ע אם (להרמב"ם) זהו עד התחלת הקרבת התמיד ממש או די עד שיבוא הממונה או עד שתותחל תרומת הדשן. שזמן בוא הממונה הי' "קודם שיעלה השחר סמוך לו" (רמב"ם פ"ח מהל' ביהב"ח ה"א, רפ"ו מהל' תמידין). וזמן תרומת הדשן "משיעלה עמוד השחר" (רמב"ם שם פ"ב ה"א. וראה לח"מ שם). ולהעיר שהנ"ל "קודם שיעלה עמוד השחר כו' יבוא הממונה וכו' והיו בודקין והולכין את כל העזרה כו" הביאו הרמב"ם בסוף הפרק בהל' ביהב"ח כהמשך וסיים לכל פרטי דיני השמירה. ולהעיר שלשון, הרמב"ם היא ושמירה זו מצותה כל הלילה".

52) ראה לעיל הערה 45, 51.

53) שזמנה קבוע "קודם שתעלה החמה כו" (ראה לעיל הערה 45). ואף "שפעם אחת דחקה השעה כו' הקריבו תמיד של שחר בארבע שעות ביום" (רמב"ם שבהערה 45) - הרי ודאי ש"דחקה השעה" הביאה שיחקרו לדעת הסיבה כו' היפך היסח הדעת. ועוד שגם אז קדמה להקרבה שישלשו קופות של זהב (ירוש' ברכות רפ"ד

- שהובא בפיה"מ עדיות רפ"ה - שג"ז היפך היסח הדעת (אלא שאינו בביהמ"ק).

54) ראה שאג"א שננסמן בהערה 42. ובאנציק' שם.

55) רמב"ם ביהב"ח שם ה"ד מספרי פרשת קרח.

56) ולא מיבעי לפי' הראב"ד (תמיד כה, ב. ל, א) שזה שהכהנים מבפנים הוא במקום קדוש בעזרה (- וכן פי' בזרע אברהם (בספרי) בדעת הרמב"ם הובא במנ"ח שם), משא"כ לויים. אלא גם אם נפרש (כהמפרש בריש תמיד. ועוד. מנ"ח שם) שגם הכהנים לא היו שומרים בפנים העזרה ממש הרי היו עכ"פ ב"גגין ועליות וכו" (וכי"ב) ולפנים מן הלויים. ראה עזרת כהנים שם ד"ה בלשכת הפרוכת (ב') וד"ה לאחורי בית הפרוכת בסוף משנה א. משכנות לאביר יעקב שם בכל"מ (נסמן במפתח ענינים שם). אמבואה דספרי שם קטע המתחיל "וראיתי עוד".

57) להעיר מפי' הראב"ד שם (כה, א): דנקיט תרי לישנא בל' חני' ובל' שמירה, א"כ חילוק הוא בין חני' לשמירה ולאהרן ולבניו לשון שמירה.

58) ובמכש"כ שאפילו שמירת הכהנים אינה דומה

ו) יסיח דעתו - ה"ז היפך היסח הדעת ביתר שאת - תוכן מצות שמירת המקדש.

ועפ"ז יש לבאר מה דאי' במשנה⁶¹ ד"בית אבטינס ובית הניצוץ היו עליות והרובין שומרים שם⁶², ובגמ' אי'⁶³ דקרא להם רובין "דלא מטו למיעבד עבודה", ופי' המפרשים⁶⁴ דהיינו פחותים מ"ג. ומקשים⁶⁵ ע"ז, היאך הניחו מצוה זו לקטנים שאינן בני מיעבד מצוה⁶⁶. ועפ"י הנ"ל שזהו מצד היסח הדעת לכאורה קשה ביותר - היאך הניחו אותה לקטנים שאין בהם דעת⁶⁷.

אולם, מכיון ש"איש הר הבית" הי' מחזר על כל משמר כו'⁶⁸, כנ"ל, הרי"ז כגדול עומד ע"ג,

(61) ריש תמיד.

(62) משא"כ בבית המוקד לא היו הרובין שומרים שם - כפשוטו המשנה וכו"כ ברמב"ם שם ה"ה. רע"ב במשנה תמיד. ועוד. ולא כמו שמשמע מדברי המפרש, ראה באר שבע במשנה ד"ה והרובין. מל"מ שם ה"ו.

(63) כז, רע"א.

(64) המפרש שם. פי' הראב"ד שם (נדפס בגמרא כח,

סע"ב). פי' הרא"ש שם. וראה רע"ב במשנה תמיד שם בפ"ה הא'. וכן פי' בכס"מ (שם ה"ה) ברמב"ם. אבל ראה משל"מ שם. ובפיהמ"ש להרמב"ם ריש תמיד.

(65) באר שבע בגמרא שם. מל"מ ביהב"ח שם.

(66) ראה מה שתירץ במנ"ח שם דעיקר המצוה הוא על הב"ד עיי"ש. ועד"ז הוא בביאור הר"פ ח"א מ"ע יג (קיד, ב). וראה אב"ז שם אות יא. ובמשכנות שם ח"א סי' קלג ואילך.

(67) ועל"ד שהקשה באב"ז שם "דקטן לאו בר שימור הוא כמבואר בפוסקים בענין שימור של מצה בליל ראשון". וראה משכנות לאביר יעקב שם סקל"ד. ובסי' קנט.

(68) ראה רע"ב מדות פ"א מ"ב שהי' ממונה על כל השומרים. ובפשוטו הי' מחזר גם על משמרות הכהנים. וראה מל"מ שם ה"ו. ושם: דמסתמת דברי רבינו (שם ה"י) נראה דהממונה הי' מחזר אף על משמרות הכהנים.

הלויים בכ"א מקומות. כי אף שגם ע"י שומרין מועטין נעשה "פלטרין שיש עליו שומרין", הרי בהוספת מספר השומרין מצד חיובא דגברא, מאיזה טעם שיהי' - מיתוסף ג"כ בשמירתו מצד המקדש, שכולם פועלים בכבוד וגדולת המקדש, וכולם הם חלק בזה שנעשה "פלטרין שיש עליו שומרין"⁵⁹.

ט. עפ"י הנ"ל (שגדר שמירה זו מפני הכבוד הוא - שיש שומרים סביבו ואינן מסיחין דעתן ממנו) יש לבאר מש"כ הרמב"ם "ללכת סביבו תמיד" בשייכות למצות שמירת המקדש:

תנא "איש הר הבית הי' מחזר על כל משמר ומשמר . . . וכל משמר שאינו עומד . . . ניכר שהוא ישן . . . חובטו במקל כו"⁶⁰ - מכיון שענין השמירה מפני הכבוד הוא מה שאין מסיחין דעתן ממנו, הרי ה"איש הר הבית" בשעה שהי' הולך סביבו (ממשמר למשמר) להבטיח שהמשמר לא (יישן

לשליטת היסח הדעת שע"י עבודת התמיד, שהשלילה מהיסח הדעת היא ע"י עבודה בפנים ממש וכוונה ממש (ראה לעיל הערה 4). משא"כ בשמירת הכהנים הרי שלילת היסח הדעת הוא (לאו דוקא) ע"י מחשבה וכוונה בפועל כ"א עצם הדבר שעומדים סביב המקדש הר"ז מורה (שעם ישראל) אינן מסיחין דעתם ממנו (כדלקמן בפנים ס"ח ט).

(59) וע"ד ברוב עם הדרת מלך. ולהעיר שמצינו בלולב שאף "מדאגבהי נפק ביי" (סוכה מב, א. רמב"ם הל' לולב פ"ז ה"ט) הי' מנהגן של אנשי ירושלים יוצא מביתו לולבו בידו ונכנס לביהכנ"ס לולבו בידו מתפלל לולבו בידו כו' (שם מא, ב (מתוספתא סוכה פ"ב). רמב"ם שם הכ"ד) ומסיק "כמה היו רזיזן במצוות" ובפרש"י שם ד"ה הכא "ולקייחיתה מצוה היא" (ועד"ז הוא בטושו"ע (ואדה"ז) או"ח רסצ"ו "שהאחיזה בידו מצוה" ור"ס תרנב).

(60) מדות פ"א מ"ב. רמב"ם הל' ביהב"ח שם ה"י.

המקדש הוּי כבוד המקדש, שמורה כי אין מסיחין דעתם ממנו, ומספיק גם באופן שאינו עומד ע"ג כל הזמן, אלא שהולך סביב המקדש ומחזר על כל משמר ומשמר⁷¹.

שאו בכ"כ דברים שצריך מחשבה, מהני גם מעשה קטן בצירוף המחשבה של הגדול העומד ע"ג⁶⁹. ובפרט בנדו"ד שאין צריך כוונה ומחשבה בפועל⁷⁰, כ"א שעצם המציאות שעומדים סביב

למחשבה בשחיטת קדשים שלא מהני גם גדול עומד ע"ג "שהקדשים צריכין מחשבה" ממש (ראה תוס' שבהערה הקודמת. רמב"ם הל' פסוהמ"ק פ"א ה"ו).
 (71) ובפרט לדעת הרמב"ם (ביהב"ח שם ה"ד) "שכ"ד עדה שומרין אותו בכל לילה" הרי י"ל שבכל זמן גדולים עע"ג. נוסף לזה אם נאמר שלדעת הרמב"ם אין צריך ג' מקומות מה"ת (ראה לעיל הערה 34), הרי בדרבנן ודאי שי"ל שמהני גדול עע"ג.

אבל ראה רמב"ם פ"ז מהל' כלי המקדש ה"ד וראה עזרת כהנים מ"ב ד"ה "איש הר הבית (הב)".
 (69) ראה גיטין כב, סע"ב ואילך. תוס' שם ד"ה והא לאו. שו"ע אדה"ז סי' יא ס"ד ובקו"א שם סקב. וראה בהערה הבאה.
 (70) וע"ד סברת ה"יש חולקים" שבשו"ע אדה"ז הל' פסח סי' תס ס"א. וראה צפע"נ הל' חו"מ פ"ה ה"ט. הובא ב"כללי התוהמ"צ" ע' רסט. ולכן גם אינו דומה

דרכי החסידות

מלוקט משיחות, אגרות וכתבי
כ"ק אדמו"ר מוהר"י מצ' מליובאוויטש נ"ע

'להקצות חדר מיוחד לנותן התורה'

לאחר שסיימנו לשמוע שיעור מפי הרבי, הרגשנו תחושת שברון לב מכך שאין לנו כל השגה ב'מאור' שבתורה, ומהגסות האיטיות, שלא מרגישים את נותן התורה ברוך הוא..."

הלומד תורה לפרקים

אמר אדמו"ר ה'צמח צדק': בעולם הזה פירושו של המאמר "הלומד תורה לפרקים" הוא - שלומד תורה לעיתים; בגן עדן מפרשים את המאמר - שלומד תורה והתורה 'מפרקת' אותו לפרקים, דברי התורה לוקחים אותו.

(היום יום עמ' 134)

"בעיני נמי לכם"

אמר רבי אלעזר, הכל מודים דבעצרת בעיני נמי לכם, מאי טעמא? יום שנתנה בו תורה הוא (פסחים מח, ב).

אדמו"ר הרש"ב ביאר זאת כך:

יכול להיות שיהיה לימוד תורה, אבל זה באופן שאינו "לכם" - האדם הלומד הוא דבר בפני עצמו, והתורה היא דבר בפני עצמו, היא אינה פועלת ומשפיעה על האדם.

על זה אומר רבי אלעזר "הכל מודים דבעצרת בעיני נמי לכם - שהרי - יום שנתנה בו תורה": מטרת נתינת התורה למטה, היא בכדי שהתורה תפעל ותשפיע על האדם, "לכם".

(ספר השיחות תרצ"ז עמ' 244)

'חדר מיוחד' לנותן התורה

כתוב במדרש: משל למלך שהיתה לו בת יחידה. בא אחד מן המלכים ונטלה. ביקש לילך לו לארצו ולטול לאשתו. אמר לו: בתי שנתתי לך יחידית היא, לפרוש ממנה- איני יכול; אל תטלה – איני יכול לפי שהיא אשתך. אלא זו טובה עשה לי: שכל מקום שאתה הולך, קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם.

התורה היא בתו היחידה של הקב"ה, ועם ישראל הוא בנו יחידו, בן יחיד זה לוקח את התורה- בתו היחידה של הקב"ה.

משמעותו של המשל הוא, שהתורה היא בתו של הקב"ה, התורה היא שכל אלוקי; אבל שכל אלוקי זה, נמסר לאדם בהשגה ממש.

ואומר הקב"ה לעם ישראל: "בכל מקום שבו תימצאו עשו לי חדר קטן שלא אפרד מבתי":

שהקב"ה יפרד מבתו התורה- אין שום אפשרות; לאידך, לומר שלא לקחת אותה בשכל אנושי – גם כן אי אפשר, שהרי התורה ניתנה לבני ישראל למטה וצריכה להתלבש בהבנה והשגה. מה שצריך הוא להקצות חדר מיוחד לנותן התורה – לזכור תמיד שהתורה היא חכמתו ורצונו יתברך.

(לקוטי דבורים ח"א עמ' 266)

ללמוד ולהתבטל

החסיד רבי אייזיק מהומיל שאל פעם את ידידו החסיד רבי אייזיק מוויטבסק: "מה נתחדש לך בלימוד התורה שלמדת אצל הרבי [אדמו"ר הזקן] בליאנא?"

רבי אייזיק מוויטבסק ענה, שההבדל העיקרי היה – בהרגשה שאחרי הלימוד. וכאן החל רבי אייזיק להתמוגג בדמעות. כשנרגע מעט המשיך לדבר בקול רועד מהתרגשות פנימית ואמר: "ההבדל לגבי ההרגשה שלאחרי הלימוד היה בכך, שלפני שבאתי אל הרבי, כאשר סיימנו לשמוע שיעור, הרגשנו תחושה של התרוממות הרוח מכך שברוך ה' יודעים עוד פלפול גאוני ועוד חידוש תורה גאוני; ואילו לאחר שסיימנו לשמוע שיעור מפי הרבי, הרגשנו תחושת שברון לב מכך שאין לנו כל השגה ב'מאור' שבתורה, ומהגסות האישית, שלא מרגישים את נותן התורה ברוך - הוא...".

(אגרות קודש אדמו"ר הרי"צ ח"ד עמ' תכג)

חוק שיוצר חיים

קיימים שני סוגים של חוקים: (א) חוק שיוצר חיים. (ב) חוק שנוצר מהחיים. חוקי אנוש נוצרו מתוך החיים ולכן הינם שונים בכל מדינה, לפי התנאים שבה. תורת ה' היא חוקה אלקית שיוצרת חיים. תורת ה' היא תורת אמת, התורה שווה בכל מקום ובכל זמן; תורה היא נצחית.

(קובץ היום יום - כ"ב שבט)